

YAZI ODASI

SELİM İLERİ

Ataç'ın Bir Yazısı

Nurullah Ataç'ın *Karalama Defteri*'ni yeniden okudum.

Karalama Defteri Ataç'ın ölümünden (1957) sonra yayımlanmış (1962). Kitabı yayımlayan Hür Yayınlar bugün yok. Karalama Defteri de yok herhalde. Belki yeni basımı yapıldı, ben göremedim.

Değerli bir eser Karalama Defteri. Ataç'ın eskidiğini, görüşlerinin yıprandığını ileri sürenleri dinlemişimdir; Karalama Defteri o kişilerin yanıldıklarını bir kez daha kanıtlıyor.

Ataç, Karalama Defteri'ndeki yazılarının ilkinde: "*Kişileri roman okumayı sevenlerle roman okumayı sevmeyenler diye ikiye ayırabiliriz*" diyor.

Ellili yılların sonunda roman okumayı sevenler söz konusu. Bugün de söz konusu, ama acaba kaç kişi? Yetmiş milyona varan nüfusuyla Türkiye, en popüler bir romanı yirmi beş otuz bin adet basımla 'israf' edebiliyor.

Dahası, Ataç'ın ikiye ayırdığı kişilere, bugün bir üçüncü öbek eklemek gerekir: Hiç roman okumayanlar.

Ekinsel ve maddi olanakları el vermediğinden roman okuyamayanları ise bambaşka bir öbekte değerlendirmek zorundayız. Gelgelelim olanaklar el vermesine karşın roman okumayan, hayatında bir kez olsun roman okumamış o kadar çok kişi var ki! Bir şiir, bir öykü okumamış... Denemenin yanından geçmemiş...

Ataç roman okumayanlardan hoşlanmadığını söylüyor. "*Kendilerinden çıkamaz, kendilerini başka kimsenin yerine koyamazlar. Bir tek yaşayışları vardır, ömürlerine binbir kişinin yaşayışını sıkıştırırlar.*"

Roman, yaşamı kavramak açısından yazınsal verimlerin belki de en geniş yelpazelisi. Doğrusu, romansız yaşamayı düşünemem. Bütün yaşam bilgimi romanlara, bugüne kadar okuyabildiğim romanlara borçluyum desem yeridir.

Ataç roman okuma, romanı sevme konusunu değerlendirirken, roman sanatının duygular çözümleyicisi, duygular aşıl原因ıcısı olduğunu ileri sürüyor. Özellikle acıma duygusu üzerinde duruyor. Roman okumayı sevmeyenlerin acıma duygusunu bir türlü yeterince hissedemeyeceklerini vurguluyor:

"*Acıdıkları olur, ama acımak da iki türdür. Biri üstünlükten gelen acıma ki gururla, bir çeşit bayağı sevinçle karışıktır; öteki ise karşımızdaki kimsenin acısını kendimizde imiş gibi duyarak acımak.*"

"*Roman okumayı sevmeyenlerde işte bu duygu, karşılardakinin acılarını paylaşma gücü yoktur. Onların acımalarında bile bir türlü kurtulamayacakları bir sertlik sezilir. Bir suçu bağışlayabilirler; ama sevgisizce, anlayışsızca bağışlarlar; suçunu bağışladıkları kimseye yukarıdan baktıklarını, o suçu kötü gördüklerini sezdirmemek ellerinden gelmez.*"

Acıma duygusunu toptan bir üstünlük, başkalarını küçümseyiş olarak yorumlayanlardan değilim. Acıma duygusuna hepimizin ihtiyacı olduğuna inanıyorum.

Gramofon Hâlâ Çalıyor'da anlatmaya çalıştığım bir kimlikli '*Alafranga Selma Hanım*'. Gerçeklikten aşırıyım onu. Evliyken genç bir deniz subayını seviyor; çevresince aşağılanıyordu. Çocukluğumun o günlerinde Alafranga Selma Hanım'ı aşağılamayan, aşkını saygıyla karşılayan kimseler de vardı. Ataç'ı haklı çıkarıyorlar: Roman okumuş kimselerdi hepsi.

Anna Karenina'yı okumuşlar mıydı bilmiyorum, ama *Ölmüş Bir Kadının Evrak-ı Metrûkesi*'ni okuduklarını açık seçik hatırlıyorum.

Roman sanatının gerçeğin çok yüzlülüğünü gösterdiğine de inanabilir miyiz? Yazıdan iz sürelim:

"*Roman okumayı sevmeyenler gerçeğe bakmaktan kaçınırlar demeyeceğim; çoğu ancak gerçeğe ilgi gösterdikleri için romanları sevmediklerini söylerler. Ancak onların ilgi gösterdikleri gerçek yalnız kendi gerçekleridir, yalnız kendileridir.*"

"*Onlar için gerçeğin, doğrunun tek bir yüzü vardır, onu görmek, onu bilmek yeter onlara. Gerçeğin daha birçok yüzleri olabileceğini düşünmek bile akıllarından geçmez.*"

Roman okumayanlar, bir bakıma hayata yalınkat bakmaya, hayatlarında sığ kalmaya yargılı kişilerdir, diyebilir miyiz? Bizi sarıp sarmalayan o, akıllara durgunluk verici sığığa bakıldığında, gönül rahatlığıyla diyebiliriz...

Takvimde İz Bırakan:

"*Her sonbaharda birbiri üzerine dökülen ağaç yaprakları gibi insanlar da birbirlerinin ardından toprağa yatarak yok oluyorlar. Bu değiştirilemeyen, umumî bir kanun.. Neden tasalanmalı? Şu dünyada erilen başka ne var?" Hüseyin Rahmi Gürpınar (Zahir Güvemli sadeleştirilmesi), *Kuyruklu Yıldız Altında Bir Evlenme* (1910), Atlas Kitabevi, 1965.*

